

NOTAT

Vand og Klimatilpasning
J.nr. 2023 - 6201
Ref. DIDEG
Den 22. juni 2023

Opsummering af væsentligste 2021-resultater i den sidste NOVANA rapport - Vandløbsøkologi

Problemstilling

Den seneste overvågningsrapport (2021-rapporten) fra Aarhus Universitet (AU) om det nationale program for overvågningen af vandmiljø og natur (NOVANA) offentliggøres den 28. juni 2023. Rapporten beskriver tilstanden for vandløbsøkologi i Danmark. Dette notat redegør for de væsentligste resultater i rapporten.

Baggrund

Årets rapport om vandløbsøkologi er baseret på målinger af de økologiske kvalitetselementer på kontrolstationerne for perioden 2004-2021 samt tilstandsvurderinger på de operationelle stationer i perioden 2017-21. Der rapporteres således data fra tre overvågningsperioder, som er henholdsvis 2004-2009, 2010-2016 og 2017-2021.

Resultaterne omfatter data for vandplanter, smådyr og fisk. Derudover måles en række andre forhold til karakterisering af de fysiske og kemiske tilstande, ligesom der indsamles oplysninger om oplandet til de enkelte målestationer samt karakteren af de vandløbsnære omgivelser.

Andelen af vandløbsstationer, der når miljømålet om mindst god økologisk tilstand, varierer alt efter, om man ser på planter, smådyr eller fisk. Således opgør Aarhus Universitet at:

- For planter er der målopfyldelse på 31 pct. af vandløbsstationerne.
- For smådyr er der målopfyldelse på 58 pct. af vandløbsstationerne baseret på resultater fra både kontrolovervågningsprogrammet og det operationelle overvågningsprogram.
- For fisk er der målopfyldelse på 16 pct. af vandløbsstationerne, når miljømålet vurderes med ørredindekset (baseret på tætheden af naturligt produceret ørredyngel), og målopfyldelse på 15 pct., når miljømålet vurderes med artssammensætningen på stationer i både kontrolovervågningsprogrammet og det operationelle overvågningsprogram.

Overvågningsdata fra kontrolstationerne, der overvåges for alle kvalitetselementer i hver overvågningsperiode, viser, at tilstanden generelt er bedst på vandløbsstationer, der ligger i oplande med begrænset landbrugsdrift og uden påvirkning fra punktkilder, og hvor de fysiske forhold på strækningen samtidig er gode. Imidlertid spiller arealanvendelsen i det nære opland til vandløbsstationerne også en rolle i forhold til at nå miljømålet. Analyser viser, at det især er de fysiske forhold på vandløbsstrækningerne i kombination med niveauer af fosfor og organisk stof i vandløbsvandet, der har betydning for målopfyldelsen på vandløbsstationerne.

De gennemførte analyser viser ikke entydige ændringer i den økologiske tilstand på kontrolstationerne gennem de tre overvågningsperioder, men snarere, at ændringerne dels afhænger af, hvilket økologisk kvalitetselement der kigges på, og dels af typen af påvirkningskategori. Opsummerende kan der konkluderes følgende:

- Indeks for vandplanter falder i periode 2004 til 2021, men kun i områder, hvor der er landbrugsdrift helt ned til vandløbet.
- Til gengæld stiger indeks for smådyr i perioden 2004 til 2021, men primært i oplande, der ikke er påvirket af landbrugsdrift helt ned til vandløbet og uden væsentlige spildevandsbidrag fra renseanlæg og dambrug.
- Vedrørende fisk ændrer ørredindekset sig ikke i perioden 2004 til 2021, hvorimod artsindekset ændrer sig positivt i perioden, men igen kun i gruppen af vandløbsstationer, der ikke er påvirket af landbrugsdrift helt ned til vandløbet og uden væsentlige spildevandsbidrag fra renseanlæg og dambrug.